

עיון ראשון

Bursts: The hidden pattern behind everything we do

Albert-Laszlo Barabasi
New York: Dutton. 2010. 310 pages

אלברט-לסלו ברבאשי הוא מדען הידוע בזכות מחקריו בתחום הרשתות. ספרו קישורים יצא לאור בתרגום לעברית בשנת 2004 בהוצאת ידיעות אחרונות, קיבל (באנגלית) את כותרת המשנה איך כל דבר מקושר לכל דבר אחר ומה זה אומר על עסקים, מדע וחיי היומיום. ספרו החדש, שאולי יש לתרגם את שמו התפרצויות: הדפוס החבוי מאחורי כל מה שאנחנו עושים, הוא למעשה מיצוי של מחקרי ההמשך שמדען זה עושה בניסיון להבין אם יש דפוסים ניתנים לניבוי מראש בתהליכים של שינוי והשתנות בפעילות האנושית. התשובה המורכבת הניתנת לשאלה זו היא שנראה שאכן יש דפוסים כאלה, וכי הם "התפרצותיים", דפוס משונה וחדש אך לגמרי לא רנדומלי, כפי שהיה מקובל לחשוב. כך טוען ברבאשי ומבקש להוכיח שטכנולוגיות התקשורת החדשות מקרבות אותנו יותר מאשר אי פעם בעבר אל התשובה.

Participatory practice: Community-based action for transformative change

Margaret Ledwith & Jane Springett
Bristol: The Policy Press. 2010. 252 pages

שתי הכתבות מגיעות מתחום העבודה הקהילתית (לדוויית') וקידום הבריאות (ספרינגט). ניכר בספרן שהוא פרי מסע אישי וחברות אישית ולא רק תולדה של פרקטיקה המעוגנת בערכים חברתיים ובשיטות עבודה שעדיין נחשבות חתרניות ואף מהפכניות בעיני רבים.

בתחום החברתי. הספר מלמד פרקטיקה של השתתפות, כלומר כיצד לשתף אנשים כדי להביא לשינוי חברתי. הוא נלחם נגד שיטות טיפול שמרניות ומקדיש פרקים רבים לאידיאולוגיה העומדת מאחורי הפרקטיקה הזאת. הספר מנחיל שיטת עבודה המובילה את השינוי האישי, באמצעות הסיפור האישי והדיאלוג הרפלקטיבי, אל תמורה חברתית ומודעת לעצמה, הנשענת על ההכרה בהפכים ובסתירות פנימיות היוצרים את השלם.

The power of collaborative solutions: Six principles and effective tools for building healthy communities

Tom Wolff

San Francisco: Jossey-Bass. 2010. 291 pages

ספרו של הפסיכולוג הקהילתי טום וולף הוא תדריך של מומחה להקמת קואליציות ולהכנת קהילות לתהליכי פיתוח ושינוי חברתי. גישתו מבוססת על גישת הנכסים והכוחות; היא מבקשת לייצר הסכמות ולקדם שיתופי פעולה בקהילה כדי להשיג מטרות משותפות של חברי הקהילה. הספר משופע בעצות ובמדריכים, והוא יכול לסייע לארגונים ולאנשי מקצוע לפתח את הידע שלהם בהגשת שירותים חברתיים טובים יותר ומשתפים יותר. הספר מלווה בתיאורי מקרים רבים להמחשת הנושא.

הצד האפל של השמש: סטייה ופיקוח חברתי במוסדות כוללניים

אפרת שהם

באר שבע: הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן גוריון בנגב. 2010. 243 עמודים

ד"ר אפרת שהם היא קרימינולוגית החוקרת פיקוח חברתי, סטייה ועבריינות בקהילות סגורות. בספרה זה היא דנה במושגים של לכידות וסטייה, טוב ורע, ענישה ופיקוח במוסדות טוטליים. השם שנותנת להם שהם הוא "כוללניים", כאלה שבאמצעותם המדינה מפקחת על אנשים הנתפסים כמסוכנים לעצמם או לאחרים. שהם סוקרת את התיאוריות הסוציולוגיות שבאמצעותן אנחנו מבינים את החיים במוסדות אלה, ומעמתת ביניהן כדי להסביר את הסטייה והגדרותיה ואת הפיקוח החברתי והצדקותיו. תיאוריות של כוח,

עוצמה ושליטה הן הרלוונטיות במיוחד להבנת הטיפול המוסדי בתשושי נפש, בזקנים ובאסירים.

”בכלא אני נחה”: אסירות מבעד לחומות

מימי אייזנשטדט, מיכל סופר ועודדה שטיינברג
תל-אביב: קו אדום, הקיבוץ המאוחד. 2010. 219 עמודים

שתי קרימינולוגיות (אייזנשטדט ושטיינברג) ועובדת סוציאלית (סופר) חברו יחד כדי לחקור, לספר ולנתח את סיפוריהן של אסירות שעברו עבירות קשות וקיבלו עונשי מאסר כבדים. שמונה האסירות המספרות מייצגות תופעות חברתיות קשות: ילדות עשוקה, התעללות פיזית ונפשית, בדידות, ניכור, התמכרויות, מחלות ומחסור במשאבים ובתמיכה. הספר מלמד דרך הסיפורים האישיים של כל אישה את האמת החשובה כי “אחריותו של היחיד אפשרית רק יחד ובשילוב אחריות חברתית” (עמ' 212).

להתיר את הפלונטר:

יצירתיות בהתמרת סכסוכים

יוהן גלטונג

תרגמה: רונית סלע. תל אביב: קו אדום, הקיבוץ המאוחד. 2010. 244 עמודים

פרופ' גלטונג הוא מומחה ליישוב סכסוכים, חוקר ופעיל חברתי, מייסד דיסציפלינת לימודי השלום. הוא מציג משנה שמשרתת יישוב סכסוכים מכל גודל וסוג באמצעות הדרכה המציעה שיטה אחת לטיפול במצבי סכסוך שונים: התעלות והתמרה. כפי שמזהירה פרופ' תמר הרמן במאמר בסוף הספר, אין זה ספר אקדמי מקובל וגם לא ספר פופולרי או ספר תדריכים מקובל, אלא ספר המכיל בתוכו את כל אלה וגם אוטוביוגרפיה של המחבר וסיפורים מכל קצווי תבל ומכל גודל של מערכת אנושית.

מהפכה היא כמו שרפה ביער: ריאיונות, נאומים והצהרות פומביות

מלקולם אקס

תרגמה מאנגלית: רעיה ג'קסון. בנימינה: נהר ספרים. 2010. 241 עמודים

מלקולם אקס היה מנהיג חברתי שחור שפעל למען זכויות השחורים בארצות הברית. בשנת 1965, בגיל 40, נרצח במהלך הרצאה בניו יורק בידי הקבוצה האיטלמית שממנה פרש כדי להקים קבוצה איטלמית אחרת. קורות חייו מרתקים וכך גם משנתו המהפכנית, שרק עתה הופיעה בעברית. הוא התאסלם ושינה את שמו ל-X במחאה על השמות שניתנו לשחורים בתקופת העבדות. הוא הטיף להיפרדות מהקהילה הלבנה ולהקמת קהילה שחורה על בסיס גאוות המוצא וכהתרסה נגד התרבות המערבית הגזענית. ספרו חשוב להבנת ההיסטוריה החברתית והפוליטית ויחסי לבנים-שחורים בארצות הברית, כמו גם להבנת השפעתם העקיפה משהו על התארגנות תנועות מחאה בישראל בשנות ה-70.

ניתוח נתונים במחקר איכותני

לאה קסן ומיכל קרומר-נבו (עורכות)

באר שבע: הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב. 2010. 502 עמודים

הספר שערכו קסן וקרומר-נבו, מרצות וחוקרות בבית הספר לעבודה סוציאלית באוניברסיטת בן-גוריון, מלא וגדוש. חמשת שערי מוקדשים לניתוח נרטיבים, ניתוח שיח, שיטות משולבות לניתוח נתונים, תיאוריה במחקר האיכותני ודילמות בניתוח נתונים. חותם את השערים מילון מושגים. בספר 21 מאמרים שנכתבו בידי טובי החוקרים האיכותנים בישראל. ביניהם, לדוגמה בלבד: עמיה ליבליך, רבקה תובל-משיח ותמר זילבר כותבות על בין השלם לחלקו ובין תוכן לצורה, שושנה שטיינברג כותבת על ניתוח שיח בקבוצות קונפליקט, לאה קסן כותבת על ניתוח כותרות סיפורי חיים, אשר שקדי על תיאוריה המעוגנת בנרטיבים. הספר הוקדש לזכרו של דן בר-און שמאמרו, דילמות באיסוף ועיבוד נתונים איכותניים, שנכתב ביחד עם מיכל שיינברג-טז, חותם את הספר.

זהויות ישראליות: יהודים וערבים מול המראה והאחר

יאיר אורון

תל אביב: רסלינג, 2010. 359 עמודים

פרופ' יאיר אורון, חוקר ומרצה באוניברסיטה הפתוחה ובסמינר הקיבוצים, מנתח במחקר זה שני מחקרי זהות שערך בקרב סטודנטים יהודים-ישראלים וערבים-ישראלים בשנים 1990 ו-2008. ממצאיו מצביעים על כך שהשואה מהווה נדבך מרכזי בזהות היהודית-הישראלית, והנכבה מהווה נדבך מרכזי בזהות הערבית (הפלסטינית) הישראלית. כלומר: לכל הישראלים זהות קורבנית משותפת, אך היא שונה ומקוטבת. מסקנותיו מהממצאים מובילות אותו להתריע מפני הכישלון של החינוך לדמוקרטיה, לפלורליזם ולדו-קיום, שהולך ומחריף ומסלים את מערכת היחסים בין הקבוצות השונות בחברה הישראלית. הוא ממליץ לישראלים לחנך עצמם נגד גזענות, כדי להכיר בכך שהיא מצויה בקרבם והם לא רק מושאיה אלא גם נשאיה.